

Høringsvar fra Prosess21 - Områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Introduksjon

Prosess21 skal gi strategiske råd og anbefalinger om hvordan Norge best kan få til en utvikling i retning av minimale utslipp fra prosessindustrien i 2050, og samtidig legge til rette for at virksomhetene i denne industrien har bærekraftig vekst i perioden. Prosess21 ble opprettet i 2018 og skal levere sine endelige anbefalinger i desember 2020. Våre tilbakemeldinger er basert på innspill fra styringsgruppen og representanter i våre pågående ekspertgrupper (til sammen 8 grupper).

Prosess21 har nylig gjennomgått en midtveisrapportering og til tross for at arbeidet er i prosess ønsker vi å benytte denne muligheten for å gi innspill til områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Våre kommentarer og innspill

Vi velger å kommentere konkrete anbefalinger slik de er listet i innledningen i anbefalingsrapporten. Vi ønsker også innledningsvis å sette søkelys på områder vi mener burde vært dypere vurdert i denne gjennomgangen, og dette detaljeres i våre kommentarer til anbefalingene. Vi erkjenner at noe av det som kommenteres ikke har vært detaljert i mandatet til evalueringen, men vi mener at dette bør ha oppmerksomhet i det videre arbeidet.

Rapporten fremstår som godt strukturert med inndeling i fire distinkte grupperinger, samtidig som forretningsdrevet innovasjon fremhever at skalering av virksomheter med stort potensial er en av de viktigste og mest krevende oppgavene for virkemiddelapparatet. Vi støtter denne inndelingen, men vi ønsker å påpeke at det næringsrettede virkemiddelapparatet i Norge bør ta et bredere perspektiv på det helhetlige økosystemet for verdiskaping og lønnsomme arbeidsplasser.

Norge har en åpen økonomi. Åpenheten gjelder ikke bare salg av varer og tjenester, men også virksomhetsetableringer og hvilke vurderinger internasjonale virksomheter legger til grunn når de velger å bygge opp sine forsknings-, utviklings og innovasjonsavdelinger. Vi savner dette perspektivet i rapporten. Det samlede næringsrettede virkemiddelapparatet profileres aktivt av de nasjonene, regionene og byene som har en aktiv politikk for å tiltrekke seg internasjonale kompetansearbeidsplasser. Vi anbefaler at denne dimensjonen også legges til grunn i det videre arbeidet.

Videre vil vi påpeke at Innovasjon Norge «Invest In Norway» aktivitet er svært lite omtalt. Å sikre utenlandske investeringer til Norge må være en hovedoppgave for å øke verdiskaping og eksportinntekter. Næringsutvikling innebærer utvikling av nye arealer for ny industrivirksomhet, som basis for bedriftsutvikling, samt overordnet politikk og rammebetingelser som kan gjøre det attraktivt for investeringer. Dette er viktig i et langsiktig perspektiv for utvikling av grønn konkurransekraft i Norge og for å tiltrekke utenlandsk industri til Norge med utgangspunkt i norske komparative fortrinn som å bygge verdier i Norge på fornybar kraft. Aktiviteter knyttet til «Invest in Norway» må styrkes. Andre land (også i Norden) har en betydelig aktivitet på området.

Rapporten omtaler i meget liten grad Enova- og Gassnova- virkemidler. Dette er svært uheldig da disse virkemidlene bidrar til et mer helhetlig økosystem. Områdegjennomgangen er derfor ikke helhetlig når den

Kontaktperson: Lars Petter Maltby · E-post: lars.p.maltby@eydecluster.com · Telefon: +47 915 60009

www.prosess21.no

omtales som næringsrettet. Dette er uheldig når effekt ved bruk av virkemidler må ligge i reduserte klimagassutslipp, arbeidsplasser og verdiskaping.

Anbefalingsrapporten anerkjennes for et betydelige arbeid og detaljeringsgrad av beskrivelser og anbefalinger. Vi vil likevel bemerke at vi opplever det er betydelig mindre forslag til endringer og drøftelser relatert til forskningsdrevet innovasjon sammenlignet med forretningspreget innovasjon. Vi tror det kunne være grunn til å se mer detaljert på forskningsdrevet innovasjon og spesielt med søkelys på grenseflater. Det er viktig å øke den kommersielle utnyttelse av forskningen. Dette kommenteres i mer detalj i dette høringsvaret.

Videre vil vi påpeke at det i den videre organisering i større grad bør gjennomføre omverdensanalyse og spesielt med tanke på hvordan norske virkemidler kan være kompletterende og rekrutterende til EU Horizon Europe program. Vi mener det er positivt med endringer i EU ved «missions» og søkelys på å oppnå effekt av virkemidlene. I lys av dette må en samtidig være oppmerksom på at EU virkemidler ofte treffer bredden i EU industrien. Norge har forskjellig industrimiks sammenlignet med EU slik at Norsk virkemidler må hensynta dette. For prosessindustrien gjelder dette ikke-jernholdig produksjon, skogbaserte produkter, men dette gjelder også for andre bransjer som marint, akvakultur etc.

Vi mener det også er viktig å fremheve at virkemidler ikke må være ekskluderende for de større bedriftene. Dette er eksemplifisert ved forslaget om redusert maksimalt skattefunn-fradrag på 25 mnok. Her ønsker vi å vise til til Impello's rapport på «Effekter av energiforskningen» hvor 4 mrd. kroner gir 16 mrd. realisert effekt. Redusert støtte til aktiviteter som er drevet fram av større private bedrifter vil redusere den totale effekten. Det er grunn til å tro at redusert støtte til de større bedriftene og vil redusere den totale effekten av virkemiddelbruken. Dette kommenteres ytterligere senere i teksten.

Ettersom Prosess21 er et av de siste tilskuddene til 21-prosesser ønsker vi også å knytte en kommentar til 21-prosesser generelt. Vi erkjenner at Prosess21 har en noe annen vinkling enn flere av de andre 21 prosessene ved at vi har et industrielt mandat, mens tidligere 21 prosesser i større grad har lagt frem en FoU-strategi for en bransje. Vi mener man må se synergier mellom 21-prosessene, unngå bransje/silo-tankegang. En må dra nytte av det arbeidet som er gjennomført og anbefalt i 21-prosesser, definere sammenfallende anbefalinger og peke fremover. Vi kan ikke lese at områdegjennomgangen har sett på retninger som anbefales i 21-prosese. Det burde være utvalgte representanter i disse 21-utvalgene som i stor grad kan sette en strategisk retning.

I våre kommentarer under har vi ikke meninger om alle anbefalingene, men har valgt å kommentere flere og i varierende detaljeringsgrad.

Anbefaling 1: Rapportene anbefaler Forskningsrådet og Innovasjon Norge styres i sterkere grad av mål og resultatstyring og mindre på aktivitetsnivå. Dette er positivt, og det forutsettes av målstyringen settes av politisk ledelse som balanserer norske komparative fortrinn og næringsnøytralitet. Det må være søkelys på transformasjonssvikt hvor nye næringer som kan utvikles sammen med eksporterende næringer. Vi mener en i større grad må ta utgangspunkt i nasjonal kompetansebase enn å skulle konkurrere med det globale «nye» næringslivet. Målstyringen bør bære preg av reduserte klimagassutslipp, økte eksportinntekter og tilhørende verdiskaping. En betydelig ressurs ligger i de personene som har sittet i utvalg fra industri og næring i 21-prosesser.

Anbefaling 3: Opprettelse av en felles digital inngang til virkemiddelapparatet er positivt og vil kunne gjøre brukerreisen enklere, men gjennom våre erfaringer med det eksisterende virkemiddelapparat vet vi at det kreves betydelig kompetanse også hos søker. Det er derfor viktig at brukere tidlig kan ha vurdering av støttemulighet for sitt prosjekt slik at bedriften ikke bruker unødvendige ressurser på å søke midler de ikke kvalifiserer for. En felles digital inngang må gjøre det enklere å navigere i tilbudet, men dette kan ikke gå på bekostning av nødvendig behov for mangfold og kvalitetskrav.

Anbefaling 6: Vi har ikke spesifikke kommentarer knyttet til ny eksportfinansieringsaktør annet enn at bekrefter at dette er et viktig område for å legge til rette for å bidra til øket eksport. Vi vil bemerke at det må være viktig å trekke erfaringer fra bransjer som allerede har lyktes med høy eksportandel. Skal nye bedrifter internasjonaleses er det mye erfaringer i etablerte bransjer. De etablerte bransjene i dette tilfelle er ofte basert på norske komparative fortrinn, energi/materialer, maritimt, aquakultur etc.

Anbefaling 7: Samling av samhandlingsvirkemidler i en aktør tror vi vil gi betydelig positiv effekt. Norsk Katapult, klyngene og inkubatorordningen har betydelig synergier. De fleste bedriftene, leverandører og kompetansemiljøer i prosessindustrien er eiere og medlemmer av relevante klynger og er brukere av katapulter. Klynger og katapulter er industrielle møteplasser som fremmer og forsterker samarbeid og utvikling på tvers av verdikjeder. Ved også å innlemme inkubatorordningen vil dette danne grunnlag for å utvide økosystemet til å få med ny relevant industri, teknologi og kompetanseleverandører, Start-up/TTO. Dette er også viktig for å koble nytt og eksisterende næringsliv.

Vi mener SIVA miljøet er det rette for å lede en slik aktivitet. Vi mener dette må koordineres tettere med Forskningsrådets ordninger (se anbefaling 19).

Anbefaling 8: Prosessindustrien eksporterer i hovedsak alle sine produkter og er del av en internasjonal verdikjede. Det ligger kompetanse i Innovasjon Norge og den foreslåtte eksportfinansaktøren som kan støtte bedrifter som skal internasjonaleses. Vi mener at det vil være størst effekt om «nye» bedrifter jobber gjennom miljøer som allerede inneholder eksporterende bedrifter. Derfor mener vi det vil være viktig å utnytte kompetanse som er bygget opp gjennom klynger, nettverk og bransjeorganisasjoner. Gjennom klyngesamarbeid og EU-rådgiver/nettverket ser vi at flere bedrifter deltar i EU-prosjekter og økende aktivitet.

Prosess21 overleverte sin første ekspertgrupperapport på entreprenørskap i prosessindustrien til Næringsministeren under Prosin-konferansen 12. August. Denne rapporten beskriver et strukturert og bredere sammensatt økosystem for prosessindustri. Hensikt er å trekke bedrifter, U&H inkl TTO'er, FoU miljøer, klynger og kompetent kapital i et tettere økosystem. Vi ser at anbefalingene fra områdegjennomgangen trekker i samme retning og antar derfor at dette kan være nyttig for andre næringer.

Anbefaling 11: Vi støtter forslaget om å tydelig divisjonalisering av Innovasjon Norge. Innovasjon Norge er foreslått omorganisert i tre divisjoner hhv region, samvirkemidler og bedrift. Vi tror det vil være god effekt av å organisere Innovasjon Norge med sterke divisjoner som kan levere tjenester målrettet. For oss må det være tydelig hvem som har ansvar for de virkemidler prosessindustrien benytter slik som eksempelvis miljøteknologiordningen, støtte til innovasjonskontrakter. Dette er også meget relevant for grenseflaten mellom forskningsdrevet og forretningsdrevet innovasjon (anbefaling 19). Likeledes er det viktig når vi ønsker å få fram sterke norske leverandører at det er tydelig hvor/hva som støttes regionalt/nasjonalt. Klyngene har også betydelig pekekompetanse.

Anbefaling 19: Vi mener det er meget viktig å sette søkelys på grenseflaten mellom forskningsdrevet og forretningsdrevet innovasjon. Vi erkjenner også at utviklingsløp ikke alltid har et stafettpinneprisnipp, men det er mange eksempler på at forskningsdrevet innovasjon omgjøres til forretningsmessig innovasjon gjennom et kjedet samspill. Dette ses ofte i de større selskapene hvor det er betydelig satsing og unik markedsinnsikt. Det er mange-årig utvikling som ligger bak utvikling av produkter og prosesser i selskaper som Hydro, Borregaard og Elkem. Det viktigste vil være å få markedsinnsikt kombinert med forskningshøyde i de tidligere fasene under forskningsrettet innovasjon. Overgangen fra det forskningsintensive til det industrielle/forretningsmessige er veldig viktig å ivareta. Vi opplever derfor at rapporten kun omtaler denne overgangen overordnet.

Anbefalingen er å opprettholde et tydelig skille mellom forskningsdrevet og forretningsdrevet innovasjon og at Forskningsrådet og Innovasjon Norge bør ha hovedansvar for sitt område. Vi tror dette forslaget i større grad må detaljeres slik at ordningene får høyere grad av samspillende effekt.

Fra forskningsdrevet innovasjon er ordningene SFI/FME vurdert til å ha høy forskningsgrad, men lavt innovasjonsnivå (Damvad 2018). Miljøteknologiordningen (IN), piloteringsordninger med støtte fra Enova og Gassnova har fokus på innovasjon og industriell pilotering. Norsk Katapult setter søkelys på industriell pilotering for industrielle bedrifter i et industrielle miljøer. Vi mener man i større grad må se på piloteringsmuligheter under ett (referer til figur 19 i rapporten). Vi mener det er viktig at pilotering-tildelinger lokaliseres i større grad i industrielle og næringsrettede miljøer og ikke i akademiske miljøer. Vi ser med bekymring på dette om Forskningsrådet skal ha ansvar for et bredt spekter på høyere TRL skala. Dette kan også i en viss grad også ses i sammenheng med Forskningsrådets intrastrukturordning. Satsingene bør overordnet ha til hensikt og relevans for å adressere transformasjon av norsk næringsliv som kan sikre redusert klimagassutslipp, sikre fremtidige eksportinntekter og verdiskaping/arbeidsplasser.

Prosess21 overleverte sin første ekspertgrupperapport på entreprenørskap i prosessindustrien til Næringsministeren under Prosin-konferansen 12. August. Denne rapporten beskriver strategiske innovasjonsprogram - «*For å etablere strategiske innovasjonsprogram er det fornuftig å bygge videre på eksisterende SFI/FME ordningene og klyngeprogrammet. Basert på evalueringen av SFI ordningen bør det være økt satsing på innovasjon og kommersialisering. Her spiller klyngene en nøkkelrolle som har etablert samarbeid mellom bedrifter og leverandører. For å realisere dette vil det være nødvendig å se etter samordning av virkemiddelapparatet. Det vil være viktig å samordne eksisterende virkemidler for forskningsrettet innovasjon i et strategisk innovasjonsprogram for fremtidig verdiskaping. Programmet må samarbeide på områder som er strategisk viktige for Norge, basert på bærekraftige løsninger som gir økt internasjonal konkurransekraft. Strategiske innovasjonsprogram bør fokuseres hvor det er relevant for norsk industribygging.*

Tanken med strategiske innovasjonsprogram er å få forsterket effekt av eksisterende ordninger. Ordningen er etablert i Sverige og har fått gode vurderinger. Det bør vurderes om denne eller lignende ordninger kan bidra til å få en større grad transformasjon fra forskning til kommersielle løsninger. Vi stiller oss derfor spørrende til anbefalingen om separate ordninger i hhv Forskningsrådet og Innovasjon Norge (og i tillegg Enova/Gassnova) uten å sikre transformasjonen. Vi har forståelse for en anbefaling hvor det anbefales bredere ikke tematiske ordninger, men det må være helt åpenbart at krav til tildelte prosjekter må forutsettes å levere på områder som klima, verdiskaping og eksportpotensiale.

SFI/FME ordningene har vært en betydelig satsing i Norge og vurderingen er tidligere referert. Vi tror det kan være nyttig å se disse ordninger i sammenheng med piloteringsordninger. Det blir for akademisk fokus i sentrene og for lite effekt i form av innovasjon. Markedskunnskapen til deltagende bedrifter må være mer førende i sentrene. Det er lite ressurser og kapasitet for bedrifter å bruke tid til ledelse (mer enn deltagelse i styringsgruppe) av slike sentere og man bør vurdere ordninger som motiverer for dette.

Ved overgang fra forskningsdrevet innovasjon til forretningsdrevet innovasjon har vi også synspunkter knyttet til TTO'ene og arbeid gjennom Forskningsrådets Forny-program. Vi har oppfatning at ordningene til Forskningsrådet (når ide kommer fra U&H sektor) og Innovasjon Norge (når i de kommer fra private) er delvis overlappende, ikke koordinerte og med ulike rolle-inndelinger. Fra prosessindustrien side har vi gjennom Prosess21 arbeidet erfart at det er relativt få ideer innen materialteknologi som kommer ut fra U&H sektor. Vi tror antall ideer kan økes betydelig hvis forskningen i større grad tar utgangspunkt i markedsbegrep. Det er derfor nyttig å knytte TTO'er tettere på bedrifter, klynger, bedriftsnettverk etc.

Avslutningsvis vil vi kommentere at overgangen fra forskningsdrevet til forretningsdrevet er et viktig område å sette fokus på. Vi har ikke et ideelt forslag til ordningen, men vi er veldig opptatt av at dette er et område hvor bedrifters erfaringer med deres markedsinnsikt bør veie tungt.

Anbefaling 20: Vi viser til vår innledende kommentar knyttet til hva de store bedriftene betyr i form av å være store næringsrettede FoU og Innovasjonsaktører. Det er ingen grunn til å tro at effekten av innsatsen er mindre i store bedrifter enn små bedrifter. Skattefunn skal bidra til å få et øket antall bedrifter til å dra nytte av forskning som skal føre til øket innovasjonsgrad. Men, Skattefunn er også en viktig faktor for øket

innovasjonsomfang i eksisterende bedrifter. Vi mener det er viktig å opprettholde maksimalt fradrag for Skattefunn på 50 mnok. Det kan stilles krav til samarbeid med kunde/leverandør i SMB sjiktet for midler over foreslått ny maksimal grense hvor en mulig kan oppnå enda høyere effekt. Dette vil kunne bidra til å internasjonalisere og profesjonalisere FoUol i mindre bedrifter også.

Anbefaling 21: Vi viser til vår kommentar på anbefaling nr. 1 og uthever at det må være søkelys på transformasjonssvikt hvor nye næringer som kan utvikles sammen med eksporterende næringer. Målstyringen bør bære preg av søkelys på reduserte klimagassutslipp, økte eksportinntekter og tilhørende verdiskaping, med dertil egnede virkemidler. Vi støtter «missions»-satsinger, og ønsker at dette innebærer økt reduserte klimagassutslipp og øket eksportverdier/verdiskaping.

Anbefaling 23: Vi støtter øket frekvens på søknadsvurdering av IPN søknader. Når en bedrift velger å prioritere ressurser til et prosjekt, er det fordi man ønsker å benytte prosjektet til å løse en problemstilling eller en markedsmulighet som har direkte relevans. Lang søke/behandlingstid i dagens ordning bidrar til tap av innovasjonshastighet. Det vil være nyttig i IPN prosjekter å motivere for teknologileverandørutvikling med partnerskap mellom store og små bedrifter. Det er ofte vanskelig for leverandørbedrifter å kunne forplikte deg i form av tid (hver time må faktureres). Alternativet er da for den store bedriften å betale fullpris. Det må være mulig å kunne legge inn samarbeidsbonuser i IPN prosjekter på lik linje med innovasjonskontrakter hos Innovasjon Norge. Vi er også opptatt å sikre at næringslivet og industri grad leder prosjektene. I flere tilfeller blir ofte prosjektlederrollen satt bort til en FoU-aktør i mangel på kapasitet/ressurser hos bedriftene. Det bør kunne gis bedre økonomisk kompensasjon for prosjektlederrolle.

Prosess21 vil gjennom 2020 legge frem ekspertgruppe-rapporter som vil kunne bidra til mer detaljering av forslag til innretning av virkemidler. Vi ønsker derfor videre dialog på tema næringsrettede virkemidler.

Følgende ekspertgrupper er etablert:

- Ny prosessindustri - Entreprenørskap (ferdig)
- Produkt og tjenester-utvikling (spesialisering av produkter/tjenester i voksende markeder)
- Biobasert Prosessindustri (prosesser basert på biobaserte råstoffer)
- Vertskapsattraktivitet
- Sirkulær økonomi (Ressursutnyttelse innen materialer)
- Digitalisering i Prosessindustrien
- CCS
- Ny prosesser med redusert klimagassutslipp inkl. CCU
- Leverandørutvikling (ikke startet)
- Fremtidens kompetansebehov (ikke startet)

På vegne av styringsgruppen i Prosess21.

Håvard Moe
Styreleder

Lars Petter Maltby
Sekretariatsleder

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskreven signatur.